

Kielenhuoltoa ja kielentutkimusta.

K. G. LJUNGGREN: **Språkvård och språkforskning**. Lund 1946.
C. W. K. Gleerups förlag. 196 s.

Ruotsissa ovat kielentutkijat, varsinkin oman kielen tutkimuksen alalla liikkuvat, viime aikoina entistä enemmän harrastaneet yleistajuisien kirjoitelmien julkaisemista. Toisin kuin niin kutsutun nuorgrammaattisen tutkimussuunnan aikana ruotsalaiset kielentutkijat nykyään usein myös käsittelevät käytännöllisiä oikeakielisyyskysymyksiä. Esaias Tegnér nuorempi sai aikoinaan vilkasta kannatusta selittäessään, että kielentutkimuksen tehtävänä ei ole kielen lakien laatiminen, vaan niiden tulkitseminen (»språkforskningen har till sin uppgift ingalunda att *skriva* språkets lagar, blott att *beskriva* dem»). Sellaiset johtavat kielentutkijat kuin Adolf Noreen, Knut Fredrik Södervall ja Axel Kock karttoivat jo

periaatteen kannalta puuttumista kielenhuoltoon. Nykyään sitä vastoin Ruotsissa tutkijatkin osoittavat sitä kohtaan suurta mielenkiintoa. Sitä osoittaa yllä mainittu K. G. Ljunggreninkin teos, jonka kahdeksasta kirjoitelmasta seuraavat neljä koskevat kielenhuoltoa: *Språkforskning och språkvård, De främmande orden i svenskan, Nordisk språkvård, Ändringar i texten.*

Tekijä käsittelee mm. puhutun ja kirjoitetun kielen suhdetta. Tarkastelunsa lopputuloksena hän lausuu tästä asiasta: »Lyhyesti voidaan siis sanoa, että Ruotsin nykyinen kielentutkimus ei tosin kokonaan torju puhekielen vaatimusta, että se on pantava kirjoituksen pohjaksi, mutta että tämä tutkimus on huomauttanut useista kirjakielinormeja puolustavista seikoista, joita toivotaan niiden kielenhuollon harrastajien tarkoin harkitsevan, jotka melko yksipuolisesti pitävät puhekielen puolta.» Ruotsin puhdaskielisyyspyrkimyksiin, joita on esiintynyt jo 400 vuoden aikana, Ljunggren suhtautuu tunnustusta antavasti. Erik Wellanderin teosta *Riktig svenska* hän sanoo »kielen lääkärikirjaksi» ja odottaa hyvin merkittäviä tuloksia eräiden virallisten elimien ja yksityisten järjestöjen asettaman kielenhuoltolautakunnan (*Nämnden för svensk språkvård*) toiminnasta, joka toistaiseksi on ollut vaatimattomampaa kuin meikäläisen Kielivaliokunnan työskentely.

Vieraita sanoja kohtaan ruotsin kieli K. G. Ljunggrenin mielestä on ollut liiankin suvaitsevainen, myöntäen auliisti muukalaisenpasseja, oleskelu- ja työlupia. Sellaisia ruotsin sanavarastoon sulautumattomia epäkäytännöllisiä sanoja kuin *boyscout, kindergarten* ja *kooperation* ei olisi pitänyt suvaita. Onneksi on viime aikoina saatu eräitä ikäviä vierasperäisiä sanoja korvatuksi omilla: *exposition* on nyt *utställning*, *konversationslexikonista* on tullut *uppslagsbok*, *korrespondensinstitut* on muuttumassa *brevskolaksi*. Ljunggren ehdottaa eräitä aivan uusiakin vierasperäisten sanojen vastineita. Hyväksyttäviä hänestä ovat vain sellaiset muukalaiset sanat, jotka täyttävät tarpeen, jota kotoinen sana haitatta ei pysty täyttämään. Tällaisia tapauksia hän sitten perusteellisesti tarkastelee.

Puhuessaan erilaisista muutoksista, joita painetuissa teksteissä tekijän tai vieraiden toimesta voi esiintyä, Ljunggren esittää mielenkiintoisia näkökohtia ja tietoja, jotka olisivat ansainneet perusteellisempaakin tarkastelua. Voihan esim. jonkun kirjailijan käsikirjoitusmuutosten tutkiminen olla hyvin valaisevaa (vrt. esim. Antoine Albalat'n teosta *Le travail du style*).

Laajassa kirjoituksessa tekijä käsittelee ennen huomiotta jäänyttä asiaa: almanakan vaikutusta ruotsin kielen sanavarastoon. Toisen perusteellisen tutkielman aiheena on hyvin mielenkiintoinen kielen elämän piirre, jonka valaisemiseksi ruotsin kieli näyttää tarjoavan runsaasti ainesta: substantiivien muuttuminen adjektiiveiksi. Esimerkkien joukossa mainitaan, että Ruotsissa Kyösti Kallion vierailun jälkeen 1939—40 hänen nimeään käyttäen sanottiin esim.: »Han är kallio» tarkoitettaessa: hän on erinomainen. — Kahdessa lyhyehkössä kirjoituksessa käsitellään saksalaisia piirteitä Ruotsin ja Tanskan vanhoissa paikannimissä sekä *rallare*-sanan etymologiaa.

Karl Gustav Ljunggren on ollut vuodesta 1940 ruotsin kielen professorina Lundin yliopistossa.

E. A. S.